

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ:
ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ**

Монографія

За загальною редакцією

доктора економічних наук, професора, академіка УТА

Прямухіної Наталі Валентинівни

Київ, 2017

УДК 65.050.9(4Укр)я73

ББК 65.9

Т 654

Рекомендовано до друку вченою радою Черкаського Державного технологічного університету (протокол № 9 від 9 лютого 2017 р.)

Рецензенти:

Давиденко Надія Миколаївна д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України

Газуда Михайло Володимирович д.е.н., доцент, професор кафедри економіки підприємства ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Карпенко Наталя Володимирівна Зав. кафедри маркетингу, д.е.н., професор ВНЗ Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі"

Авторський колектив:

Харун О.А., Грицина Л.А., Holubka Mikhailo, Прямухіна Н.В., Ганжа Б.О., Павленко М.М., Шепелев С.С., Бобровнік В.М., О.В. Красота, Т.Г. Мельник, Унрод В.И., Терновая Л.Ю., Райко Г.О., Гапонов В.О., Савченко А.В., Захарова О.В., Фінагіна О.В., Бойко А.І., Плаксюк О.О., Григор О.О., Якушев О.В., Андрєєва К.А., Білан О.Ю., Трішкіна Н.І., Проданова Л.В., Панкова Л.І., Заріцька Я.О., Гончарова Н.М., Слободянюк О.В., Кондрашихін А.Б., Журба І.О., Рзаєв Г.І., Антонюк П.П., Рзаєва Т.Г.

Т 654 Трансформаційні перетворення економічних систем виклики сучасності : монографія / За загальною редакцією Прямухіної Н. В. — Київ : Кондор-Видавництво, 2017. — 290 с.

ISBN 978-617-7458-29-5

Монографія присвячена дослідженню питань трансформаційних перетворень економічних систем, пошуку проблемних питань та шляхів ефективного використання наявних можливостей за наявності викликів сучасності.

Детально розглянуто теоретико методологічні підходи до визначення сутності та наукових підходів до оцінки трансформацій економічних систем, проаналізовано адаптаційні механізми соціально-економічних перетворень, досліджено генезис теоретико-методологічних засад традиційної економічної транзитології, визначено основні чинники, механізми, ветокри соціально-економічних трансформацій, вказано шляхи формування та організації механізми регіонального економічного розвитку, окреслено імператив розвитку фінансової системи в умовах глобальної трансформації невизначеності, обґрунтовано інституційні трансформації банківської системи України, на основі практичного досвіду обґрунтовано проблеми розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах інтеграційні перетворень

Монографія розрахована на фахівців у галузі економіки, фінансів, банківництва, державного управління, науковців, викладачів, аспірантів, магістрів і студентів.

Матеріали монографії представлено у авторській редакції.

ISBN 978-617-7458-29-5

© ЧДТУ, 2017.

© Кондор-Видавництво, 2017.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1		
Адаптаційні механізми соціально-економічних перетворень		
Харун О.А.	Особливості ефективного використання трудового потенціалу підприємств в умовах соціально-економічних перетворень	6
Грицина Л.А.	Понятійний базис сталого розвитку підприємства	15
СЕКЦІЯ 2		
Генезис теоретико-методологічних засад традиційної економічної транзитології		
Holubka Mykhailo	Historical and economic economic knowledge development paradigm in the economic system of Western Ukraine in the second half of xixth — first half of the XX-th century	25
СЕКЦІЯ 3		
Основні чинники, механізми, вектори соціально-економічних трансформацій		
Прямухіна Н.В.	Міждисциплінарні теорії у інтерпретації процесів трансформаційної економічної системи та прогнозуванні її розвитку	44
Ганжа Б.О.	Основні чинники тінізації неформальної діяльності в умовах трансформаційних перетворень	61
Павленко М. М. Шепелев С.С.	Заходи державного регулювання та функціонування зони вільної торгівлі між ЄС та Україною для підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору України	75
Бобровнік В.М.	Теоретико-методологічні засади дослідження трансформації поняття «сфера послуг» з урахуванням історичного та сутнісного аспекту	86
О. В. Красота, Т.Г.Мельник	Мале підприємництво в умовах трансформаційних перетворень	101
Унрод В.И. Терновая Л.Ю.	Нанотехнологии как приоритетный фактор повышения инновационного потенциала Украины	117
Райко Г. О. Гапонов В.О.	Застосування проектного підходу в системі управління агропромисловим підприємством	128
Савченко А.В.	Соціальний капітал як один з чинників стійкого економічного розвитку	141
Захарова О.В.	Трансформація підходів до планування інвестицій у людський капітал на підприємстві	150

СЕКЦІЯ 4**Формування та організація механізму регіонального економічного розвитку**

Фінагіна О.В. Бойко А.І. Плаксюк О.О.	Теоретичні засади кластерної економіки: питання балансування та гармонізації економічних інтересів	168
Григор О.О. Якушев О.В. Андрєєва К.А. Білан О.Ю.	Вектори соціальних та економічних трансформацій: процеси інкубації та кластеризації в регіоні	178
Трішкіна Н.І.	Оцінка ефективності функціонування маркетинг-логістичного забезпечення виробничо-торговельного ланцюга	190
Проданова Л. В. Панкова Л. І. Заріцька Я. О.	Інкубування бізнесу в системі інституцій підтримки і створення сприятливих умов розвитку підприємництва	201
Гончарова Н.М.	Підприємництво в житловій сфері регіону: передумови та можливості розвитку	214

СЕКЦІЯ 5**Імператив розвитку фінансової системи в умовах глобальної трансформаційної невизначеності**

Слободянюк О.В.	Імперативи розвитку страхового посередництва в умовах глобальної трансформаційної невизначеності	228

СЕКЦІЯ 6**Інституційні трансформації у банківській системі України**

Кондрашихін А. Б.	Моделі ринку цінних паперів у нестационарних режимах глобальної трансформації	240
Журба І.О. Назаренко С.А.	Обґрунтування резервів підвищення фінансової стійкості на основі фінансового моделювання	250
Підгуй С.С.	Концентрація банківської системи як фактор інституційної трансформації	266

СЕКЦІЯ 7**Проблеми розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах інтеграційних перетворень: теорія і практика**

Рзаєв Г.І. Антонюк П.П. Рзаєва Т.Г.	Обліково-аналітичне обґрунтування напрямів формування характеристик ефективності функціонування окремих суб'єктів фінансового ринку	277

Проданова Л. В.

*д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
Черкаського державного технологічного університету*

Панкова Л. І.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
Черкаського державного технологічного університету*

Заріцька Я. О.

*молодший науковий співробітник НДІ
Черкаського державного технологічного університету*

ІНКУБУВАННЯ БІЗНЕСУ В СИСТЕМІ ІНСТИТУЦІЙ ПІДТРИМКИ І СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Формування інституцій підтримки і створення сприятливих умов розвитку підприємництва зумовлено визнанням підприємницької діяльності важливим фактором сучасних соціально-економічних перетворень і визначенням її провідної ролі в забезпеченні розвитку сучасних країн. Сьогодні такі інституції (спеціалізовані структури) можуть існувати у різних організаційно-правових формах та здійснювати діяльність за багатьма напрямками. Кожна інституція має свою специфіку, функціонує на певній території у конкретному економічному середовищі. Але спільними характеристиками всіх структур (інституцій), про які йдеться, є просування підприємництва як одного із видів економічної діяльності з урахуванням потреб суб'єктів цієї діяльності. Інституції підтримки і розвитку підприємництва також відіграють важливу роль у забезпеченні зростання економіки та суспільного розвитку за рахунок: гармонізації відносин між органами публічної влади, науковою і підприємницькою спільнотою, тобто інтересів держави, регіонів та окремих підприємств [1, с. 5-7].

У широкому розумінні: інституції — це соціальні форми функцій суб'єктів, об'єктів, процесів і результатів економічної діяльності, що забезпечують еволюцію системи суспільного розподілу праці на підставі статусів, норм, правил, інструкцій, регламентів, контрактів, стандартів і порядків; інститут — абстрактна функціональна модель конкретних організацій, що фіксує їх видовий статус і найзагальніші інституційні риси. [2, с. 56, 61]. Що стосується безпосередньо інституцій та інститутів підтримки і розвитку підприємництва, то функцією таких інституцій є формування умов і створення привабливого підприємницького середовища, а разом з тим і стимулювання економічного розвитку країни; інститути є організаціями, які «створені представниками приватного та/або державного секторів для надання ресурсної підтримки бізнесу, започаткування підприємницької діяльності, задоволення потреб бізнесу в розвитку, просуванні інтересів підприємницьких структур у відносинах з органами публічної влади та суспільством» [1, с. 19].

В сучасних умовах у різних країнах світу діють різноманітні за організаційно-правовою формою та виконуваними функціями (а також за масштабами, спрямованістю і специфікою діяльності) інститути підтримки і розвитку підприємництва (ІПРП): бізнес-центри, бізнес-інкубатори і бізнес-акселератори, технологічні парки, фонди розвитку і підтримки підприємництва, бізнес-об'єднання або об'єднання підприємців, кредитні спілки та страхові компанії (небанківські фінансово-кредитні установи), лізингові центри, інформаційно-аналітичні та інформаційно-консультаційні установи, агенції територіального розвитку, дорадчі утворення при органах публічної влади, торгово-промислові палати, аудиторські фірми тощо.

На сьогодні намітилась тенденція об'єднання різноманітних та численних ІПРП в мережі в межах окремих територій (країн, регіонів). Результатом такого є формування багаторівневих мереж ІПРП, які проникають у різні сектори і галузі економіки, територіальні господарські комплекси [1, с. 8].

В чинному законодавстві України ІПРП визначено як об'єкти інфраструктури малого і середнього підприємництва (ст. 14 Закону України від

22.03.2012 № 4618-VI «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»): «підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність, спрямовану на розвиток суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх інвестиційної та інноваційної активності, просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки». До об'єктів цієї інфраструктури віднесено: «бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, центри трансферу технологій, фонди підтримки малого підприємництва, лізингові компанії, консультативні центри, інші підприємства, установи та організації, основним завданням яких є сприяння розвитку малого і середнього підприємництва» [3].

Впродовж 2010-2015 років (табл. 1) у складі інститутів підтримки і створення сприятливих умов розвитку підприємництва в Україні домінують інформаційно-консультативні установи (станом на початок 2015 року їх частка у загальній кількості інституцій становить 32,4 %), небанківські фінансово-кредитні установи (22,5 %), інвестиційні фонди і компанії (16,7 %), а частка таких важливих інститутів як бізнес-інкубатори, технопарки, фонди підтримки підприємництва (0,7 %, 0,5 % та 1,7 % відповідно) — незначна.

Слід зазначити, що доволі численна кількість ППРП (яка на сьогодні існує в країні) не є достатньою умовою вирішення проблем функціонування та розвитку підприємництва, накопичених в Україні. Згідно даних Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу (УАІБ) тільки 50 % ППРП дійсно працюють, і тільки деякі з них, на думку експертів, ефективні. На жаль, інформація про особливості роботи ППРП в Україні обмежена, що ускладнює аналіз їх ефективності. Слід додати, що ППРП нерівномірно розподілились по території (регіонах) країни (табл. 2): станом на початок 2014 року переважна їх кількість зосереджена в м. Київ, Донецькій та Харківській областях.

Таблиця 1

Інститути підтримки і створення сприятливих умов розвитку підприємництва (станом на початок відповідного року)

Інститути	Роки										Зміна (2010-2015), рази
	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013	2014	2015	
бізнес-центри	132	257	300	...	444	449	...	531	480	447	1,7
бізнес-інкубатори	46	61	73	70	69	71	72	76	79	82	1,3
технопарки	7	15	16	...	33	41	...	46	50	58	3,9
лізингові центри	...	164	...	...	...	760	...	535	538	447	2,7
небанківські фінансово-кредитні установи	...	888	...	...	...	1116	...	3964	4148	2812	3,2
у тому числі страхові компанії	...	...	...	411	469	456	414	407	382	385	0,8
фонди підтримки підприємництва	72	107	149		232	243	...	242	226	216	2,0
інвестиційні фонди і компанії	...	915	...	...	...	2988	...	2275	2278	2084	3,0
інноваційні фонди і компанії	...		...	...	...		...	756	756	741	
біржі	339	402	464	448	482	510	562	574	586	555	1,1
інформаційно-консультативні установи	...	1091	...	...	...	3168	...	3902	4238	4054	3,7
аудиторські фірми	...	1587	...	...	...	1486	...	1 251	1163	1015	0,7

Джерело: складено і розраховано авторами за матеріалами [4; 5; 6; 7; 8; 9], а також даними Державної служби статистики України

За оцінкою експертів, особлива роль у сучасній системі ПРП належить бізнес-інкубаторам (БІ): «вони є самостійними підприємствами, чийм бізнесом є процес «інкубації» підприємств» [1, с. 17], тобто бізнесу. За підрахунками фахівців, з числа новостворених малих підприємств впродовж трьох перших років роботи виживає лише 15-30 %, тоді як у бізнес-інкубаторі ця чисельність суттєво зростає і становить 80-85 %.

За деякими свідченнями, перші інститути подібного типу виникли у США та Великій Британії наприкінці 50-х років ХХ-го століття. Сьогодні в світі функціонує більше 7 тис. інкубаторів бізнесу, зокрема 33 % від їх загальної

кількості зосереджена у Північній Америці, 29 % у Західній Європі, 21 % в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, 7 % у Південній Америці, 5 % у Східній Європі, 5 % в інших регіонах світу [6, с. 95; 10, с. 210].

Таблиця 2

**Інститути підтримки підприємництва в окремих регіонах України
(станом на 1 січня 2014 року)**

№	Області	Бізнес-центри	Бізнес-інкубатори	Технопарки	Лізингові центри	Небанківські фінансово-кредитні установи	Фонди підтримки підприємництва	Інвестиційні фонди і компанії	Інноваційні фонди і компанії	Інформаційно-консультативні установи
1	Вінницька	11	3	2	9	128	15	49	27	295
2	Волинська	10	4	1	6	64	11	12	4	62
3	Донецька	27	6	2	38	370	8	216	120	630
4	Дніпропетровська	4	1	-	4	59	1	6	-	7
5	Житомирська	3	1	1	-	35	2	-	2	254
6	Закарпатська	4	2	-	1	128	10	20	11	77
7	Запорізька	11	2	-	8	61	2	39	4	21
8	Івано-Франківська	18	3	1	2	26	5	2	-	24
9	Київська	12	5	-	12	58	13	5	-	90
10	Кіровоградська	23	1	-	4	39	4	-	1	58
11	Луганська	24	3	-	6	125	10	31	7	136
12	Львівська	16	3	2	15	146	8	23	1	53
13	Миколаївська	30	1	-	8	235	4	14	10	265
14	Одеська	31	4	-	7	26	10	12	10	37
15	Полтавська	14	2	1	10	29	14	72	26	376
16	Рівненська	6	3	1	4	144	1	3	1	11
17	Сумська	3	5	-	3	117	7	4	4	42
18	Тернопільська	7	2	1	3	59	2	-	1	24
19	Харківська	54	1	12	34	100	1	152	145	511
20	Херсонська	9	3	2	4	62	5	16	2	19
21	Хмельницька	3	1	2	3	50	3	1	1	54
22	Черкаська	5	3	-	5	81	2	3	1	42
23	Чернігівська	2	1	-	-	35	2	-	1	8
24	Чернівецька	3	1	-	1	32	10	2	1	20
25	АР Крим	29	7	-	4	57	6	13	2	50
26	м. Київ	118	10	20	347	1809	66	1510	372	1069
27	м. Севастополь	3	1	2	-	73	4	73	2	3
Всього		480	79	50	538	4148	226	2278	756	4238

Джерело: [4]

В нашій країні перші Бі з'явилися наприкінці 90-х років як результат реалізації спеціальної програми — Програми розвитку бізнес-інкубаторів в Україні — при міжнародній фінансовій підтримці [11]. Сьогодні в Україні налічується майже 100 Бі (з яких реально продуктивно працюють лише 10-15 %) [6, с. 95; 7, с. 329; 12, с. 210].

В сучасній науковій літературі доволі широко представлені дослідження Бі саме як інститутів: у наукових працях з проблем інкубування бізнесу переважають дослідження форм, різновидів, сфер діяльності, національних особливостей, нормативно-правового забезпечення розвитку, чинників гальмування розвитку, організаційних форм Бі.

Значно менше сучасна наука приділяє вивченню концептуальних основ процесу інкубування підприємництва і бізнесу (інституцій стимулювання та розвитку). Хоча сьогодні в світовій практиці успішно реалізуються програми розвитку підприємництва і бізнесу, запроваджуються певні моделі їх інкубування.

Враховуючи все сказане вище, спробуємо концептуалізувати феномен інституції стимулювання і розвитку підприємництва та бізнесу. У створенні та розвитку підприємництва і бізнесу зацікавленими сторонами виступають (рис. 1): держава; галузі; регіональні та місцеві органи влади; підприємці та бізнесмени; іноземні інвестори; науковці, освітяни та ін.

В табл. 3 узагальнено місію, мету, завдання та функції інкубування підприємництва і бізнесу. Однією з найважливіших проблем «вирощування» підприємництва та бізнесу є фінансування цього процесу. Розрізняють декілька моделей: європейську, коли процес здійснюється на кошти від грантів, місцеві або державні кошти (зазвичай робочий простір, наставництво та інший супровід надаються безкоштовно); американську — кошти надаються приватними інвесторами (бізнес-ангелами), венчурними фондами; симбіотичну — за рахунок об'єднання зусиль (і коштів) різних організацій, які в бізнесі мають різні цілі, але знаходять для себе користь від конкретного проекту.

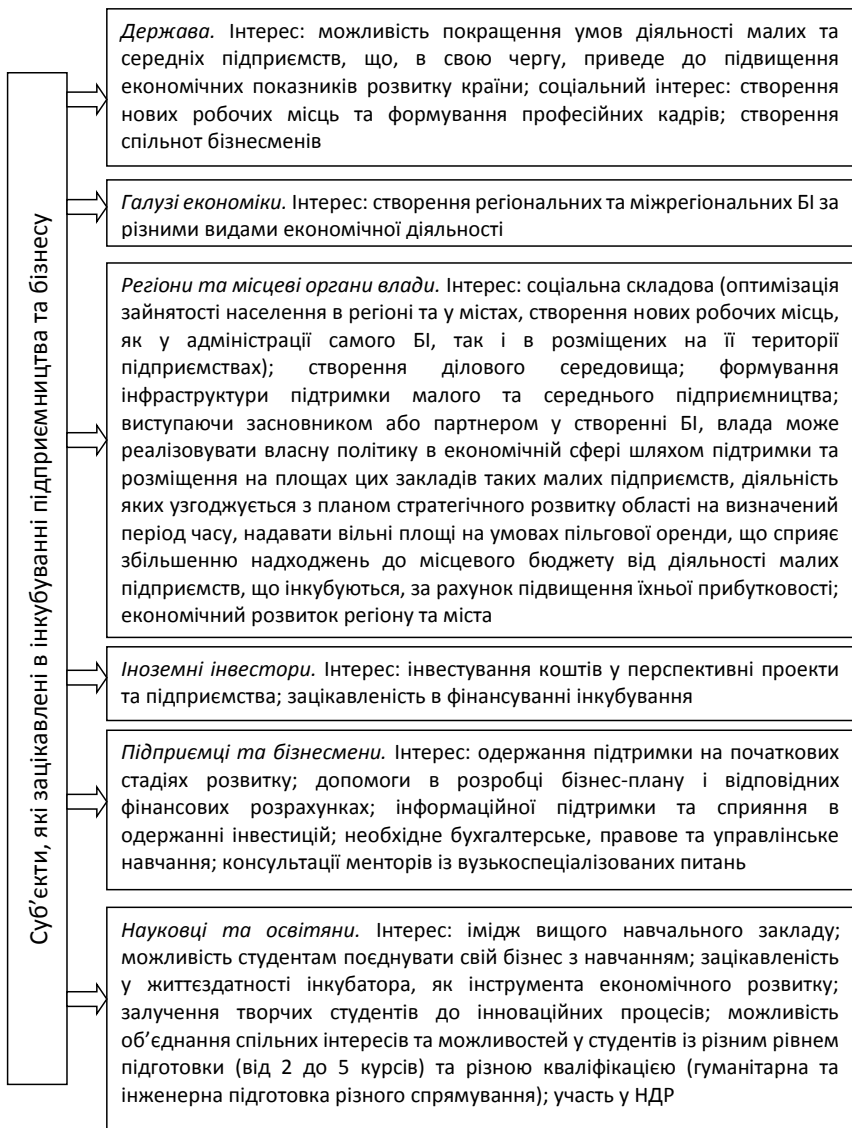

Рис. 1 Суб'єкти, що зацікавлені у процесі інкубування підприємництва та бізнесу

Джерело: розроблено авторами

Процес інкубування безпосередньо відбувається у Бі. Окреслення видів їх діяльності дозволяє додатково конкретизувати сам процес.

Таблиця 3

Концептуалізація інкубування підприємництва та бізнесу в сучасній економіці

<i>Місія інкубування бізнесу</i>	створення привабливого підприємницького середовища, а разом з тим і стимулювання економічного розвитку країни, регіону, галузей; просування підприємництва як засобу економічного розвитку
<i>Мета реалізації ідеї бізнес-інкубування</i>	забезпечення сприятливих організаційно-економічних умов для розвитку бізнесу (переважно малого і середнього), підвищення конкурентоздатності підприємств і компаній на ринку шляхом надання всебічної допомоги підприємцям на всіх стадіях організації і функціонування підприємств, сприяння формуванню і розвитку системи інститутів підтримки бізнесу
<i>Завдання інкубування</i>	надання підтримки суб'єктам підприємницької діяльності, які розпочинають власний бізнес, з метою спрощення, полегшення та прискорення входження його в ринок і досягнення бажаного (підприємницького) результату; розвиток регіонів на основі надання підтримки бізнесу, представникам якого складно адаптуватися до умов існуючого конкурентного середовища; прискорення успіху розвитку підприємництва через надання ряду ресурсів і послуг із підтримки бізнесу, створених чи організованих інкубаційним менеджментом
<i>Функції інкубації</i>	оздоровлення економічної активності регіонів, розвиток внутрішніх ринків, диверсифікація регіонів; збільшення числа малих та середніх підприємств, підвищення їх життєздатності, а відповідно, розширення бази оподаткування регіонів та держав; найповніше використання ресурсів регіонів, зокрема трудових, виробничих, технологічних, природних та ін.; підвищення інноваційної активності бізнесу в цілому, впровадження нових технологій; створення та укріплення зав'язків між малим бізнесом та іншими секторами економіки (крупний бізнес, державний, фінансовий сектор та ін.), а також міжрегіональних та міжнародних зав'язків, що сприяють укріпленню економічних систем; підвищення зайнятості та рівня життя населення; перетворення нових розроблених технологій в джерело прибутку та забезпечення можливостей отримання фінансового прибутку від інвестицій в нові компанії; створення і підтримка промислового та технологічного сектору; стимулювання підприємницької моделі поведінки населення.
<i>Моделі інкубування</i>	європейська, американська, симбіотична

Джерело: складено авторами за матеріалами [1; 12; 13; 14; 15]

Основні види діяльності Бі: надання необхідних площ (виробничих, офісних, складських, лабораторних) та оргтехніки на доступних (пільгових)

умовах; професійне консультування (в сфері бухгалтерського обліку, діловодства, адміністративної, кадрової роботи); навчання робітників і керівників підприємств, бізнесменів; забезпечення доступу до фінансових ресурсів (через системи грантів, кредитної кооперації, залучення іноземних інвестицій) і ресурсів інформації; підготовка бізнес-планів, проведення маркетингових досліджень, просування продукції; формування коопераційних мереж і обслуговування сіткових потреб та ін.

Узагальнюючи проблеми інкубування бізнесу в Україні (табл. 4), хотілося б зазначити, що підприємство, яке входить до бізнес-інкубатора, повинно бути зосереджене на одній задачі — почати випуск продукції (надання послуги) і вийти на ринок, всі інші проблеми йому допомагає вирішувати команда бізнес-інкубатора (адміністрація, експерти, консультанти). Вона допомагає придбати підприємцю «своє обличчя», статус, представляє його інтереси у зовнішньому середовищі, створює позитивний імідж.

Однак держава, безумовно, відіграє головну роль у створенні рамкових умов для розвитку бізнесу, в тому числі й через бізнес-інкубування. У більшості країн (Німеччина, Італія, Китай, США, Фінляндія та ін.) бізнес-інкубатори отримують істотну державну допомогу, у деяких з них прийняті спеціальні закони, що визначають статус та регламентують діяльність бізнес-інкубаторів.

Найбільша проблема при створенні бізнес-інкубатора — виділення йому приміщення. В нашій державі досі не вирішено питання щодо забезпечення приміщеннями організацій, які займаються підтримкою підприємців. Крім того, наповнення кожного елемента формулою успіху залежить і від кваліфікації людей, які будуть займатися становленням бізнес-інкубатора. Кадрове забезпечення бізнес-інкубування передбачає кілька складових: забезпечення компетентними кадрами самих бізнес-інкубаторів (адміністрація, експерти, консультанти); кадрове забезпечення інкубованих малих підприємств та навчання підприємців; підвищення компетентності державних службовців та працівників організацій, що підтримують підприємництво.

Проблеми функціонування та перешкоди розвитку бізнес-інкубаторів в Україні

Джерело (автор)	Проблеми функціонування та перешкоди розвитку бізнес-інкубаторів
Боднарук Р. М. [16]	недосконалість організаційно-правової і методичної бази; правова невизначеність статусу БІ; недостатня фінансова підтримка держави; невизначеність сфери дії БІ; відсутність системи підготовки компетентних кадрів для роботи в БІ та кадрового забезпечення інкубованих фірм
Філіппов В. Ю. [10]	теоретико-методичного забезпечення (недосконалість організаційно-правової і методичної бази); нормативно-правового характеру (правова невизначеність статусу); фінансова проблема (необхідність фінансової підтримки державою створення БІ, а також невизначеність джерел фінансування); функціональної невизначеності та інституціональної недосконалості (відсутність закріпленої та визнаної сфери дії БІ); кадрова проблема (відсутність системи підготовки компетентних кадрів)
Шевчук Л. Т., Колодійчук А. В. [17]	відсутність законодавчого регламентування діяльності БІ, стимулювання їхнього започаткування; дефіцит власних фінансових ресурсів БІ; відсутність державної політики залучення інвестицій у розвиток БІ; складна процедура отримання земельних ділянок для розміщення на них бізнес-інкубаторних структур; нерозвиненість систем венчурного фінансування в країні; відсутність ефективних механізмів трансферу інновацій в промисловість
Нефедьев В. В., Привалов В. В. [18]	невирішеність питання за функціями, правами та обов'язками управляючої компанії та власником; відсутність: страховки на майно і затвердженого джерела коштів на забезпечення поточної діяльності БІ; невизначеність джерел фінансування подальшої експлуатації БІ; жорстка регламентація (в рамках конкурсу купується техніка, що обмежує можливості БІ); відсутність чіткого механізму оновлення обладнання БІ, що забезпечувало б конкурентоспроможність в умовах стрімкого вдосконалення технологій в світі

Джерело: складено авторами

Для створення найкращої системи умов, що стосується інкубаційного середовища та послуг, які забезпечуватимуть підтримку динамічного розвитку початківців і підприємств, що розвиваються, бізнес-інкубаторам необхідно володіти стратегією інкубації, яка враховує потреби клієнтів, а також цілі і завдання інкубатора, політикою прийому і випуску клієнтів. Крім цього, група кваліфікованих працівників, яка управляє інкубатором, повинна мати підприємницький досвід, налагоджувати довірчі відносини з клієнтами, використовувати підприємницький підхід і навички комунікації. Основою успіху будь-якого інкубатора також є ділове наставництво, постійний моніторинг та оцінка

ефективності діяльності інкубатора. Для виходу бізнес-інкубатора на рівень самокупності через 3-5 років важливо забезпечити його спеціальним програмним забезпеченням, організувати тренінги для менеджерів бізнес-інкубатора, створити мережі бізнес-агентів всіх рівнів тощо.

Підбиваючи підсумки слід зазначити:

- у сучасних умовах господарювання необхідність створення БІ на регіональному та міжрегіональному рівнях, а також створення економічних кластерів на базі бізнес-інкубаторів активно декларується в державних програмах, проектах, законодавчих актах, положеннях. На практиці ж їх реалізація гальмується, що пов'язано як з об'єктивними, так і суб'єктивними причинами. До об'єктивних причин варто віднести терміни створення бізнес-інкубаторів, проблеми їх фінансування та недосконалу законодавчу базу; основна суб'єктивна причина: неприбутковість цих організацій;

- з урахуванням особливостей створення та функціонування бізнес-інкубаторів в Україні їх планування та розвиток варто проводити з огляду на сукупність інтересів основних зацікавлених суб'єктів: держави, галузей, регіональних та місцевих органів влади, підприємств, іноземних інвесторів;

- найбільш поширеними проблемами функціонування та перешкодами розвитку інкубування бізнесу в Україні є: недосконалість законодавчої бази діяльності БІ; відсутність належних приміщень; низька проінформованість місцевих керівників про можливості БІ у розвитку підприємництва регіону, відсутність системи підготовки компетентних кадрів для роботи в бізнес-інкубаторі, а також проблема фінансової підтримки БІ.

Список використаної літератури

1. Інституції підтримки підприємництва: концепція, особливості, моделі. — Київ: Центр громадської експертизи, Представництво Фонду Фридріха Науманна в Україні, Програма USAID «Лідерство в економічному врядуванні», 2016. — 176 с.

2. Іншаков О.В. Інституція — ключ до розуміння економічних інститутів / О. В. Іншаков, Д. П. Фролов // Економічна теорія. — 2011. — № 1. — С. 52-62.
3. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
4. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. — Київ: Державна регуляторна служба України, 2014. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/3226>.
5. Кучеренко Р. А. Стан та перспективи розвитку інноваційної інфраструктури в Україні / Р. А. Кучеренко // Економічний часопис-XXI. — 2010. — № 3-4. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://soskin.info/ea/2010/3-4/201025zmist.html>C.
6. Бочарова Ю. Г. Роль та значення бізнес-інкубаторів у розвитку конкуренції / Ю. Г. Бочарова // Молодий вчений. — 2015, жовтень. — № 10 (25), ч. 1. — С. 95-98.
7. Корогод І. В. Аналіз особливостей функціонування елементів інфраструктури підтримки підприємництва / І. В. Корогод // Проблеми і перспективи економіки та управління. — 2015. — № 3. — С. 328-333.
8. Бутенко А. Державна підтримка підприємницького сектору України: досвід і проблеми / А. Бутенко, І. Сараєва // Економіка України. — 2012. — № 5. — С. 41-51.
9. Багашова Н. В. Бізнес-інкубатори: світовий й вітчизняний досвід створення і функціонування / Н. В. Багашова // Науковий вісник Херсонського державного університету. — 2015. — Вип. 11, Ч. 1. — С. 60-63.
10. Філіпов В. Ю. Порівняльний аналіз розвитку бізнес-інкубаторів в Україні та в світі / В. Ю. Філіпов // Економічний аналіз : зб. наук. праць. — 2011. — Вип. 8, ч. 1. — С. 209-212.
11. Паламарчук О. М. Особливості функціонування бізнес-інкубаторів в Україні / О. М. Паламарчук [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2014_22\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2014_22(1)_19).

12. Степаненко В. В. Бізнес-інкубування та інноваційні центри — перспективні форми підтримки та розвитку малого підприємництва в Україні / В. Степаненко // Сталий розвиток економіки. — 2015. — № 1. — С. 148-153.

13. Бизнес-инкубатор: описание элемента инфраструктуры инновационной деятельности. — Москва: ФГУ НИИ РИНКЦЭ, НИАЦ МИИРИС 2006. — 41 с.

14. Модель бизнес-инкубатора. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.macro-project.net/cms/uploads/model_biznes_-_inkubatora_k.zasjadly.pdf.

15. Фінагіна О. В. Особливості і проблеми процесов кластерізації: світовий та вітчизняний досвід / О. В. Фінагіна, Потапенко Т. П., Андреева К. В. // Збірник наукових праць ДонДУУ: «Механізми підвищення ефективності управління функціонуванням регіональної економіки»: Серія «Економіка». — Т. XIV, вип. 260. — Донецьк: ДонДУУ, 2013. — С. 100-109.

16. Боднарук Р. М. Сучасний стан і перспективи розвитку бізнес-інкубаторів в Україні / Р. М. Боднарук [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://bsfa.edu.ua/files/konf2013/teza_bodnaruk.pdf.

17. Шевчук Л. Т. Світовий і вітчизняний досвід створення і функціонування бізнес-інкубаторів / Л. Т. Шевчук, А. В. Колодійчук // Регіональна економіка. — 2013. — № 1. — С. 178-184.

18. Нефедьев В. В. Проблемы развития отечественных бизнес-инкубаторов / В. В. Нефедьев, В. И. Привалов // Вопросы региональной экономики. — 2010. — № 5. — С. 3-18.

**ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ:
ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ**

Монографія

За загальною редакцією

доктора економічних наук, професора, академіка УТА

Прямухіної Наталі Валентинівни

Керівник видавничих проектів: Ястребов А.О.

Друкується в авторській редакції

Дизайн обкладинки: Тишківська Н.М.

Комп'ютерна верстка: Тишківська Н.М.

Підписано до друку 13.03.2017 р.

Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Умовн. друк. аркушів — 16,97.

Обл.-вид. аркушів — 12,47.

Тираж 300 прим.

ТОВ «Кондор-Видавництво»
Свідоцтво Серія А01 №376847 від 28.07.2010 р.
03067, м. Київ, вул.Гарматна, 29/31
тел./факс (044) 408-76-17, 408-76-25
www.condor-books.com.ua